LIBERTYN

6/8 Sept 1956

maand
blad
van
de

humanistische
jongeren
gemeenschap

abonnement:
leden h.j.g. gratis
niet leden: f 2.--
per jaar

★

losse nummers:
f 0.25

★

postgiro 584802
t.n.v.
penningmeester
humanistische
jongeren-
gemeenschap
te arnhem

★

advertentie-
tarief
op aanvraag

Abonneert U op

MENS EN WERELD

verschijnt om de 14 dagen.

Abonnementsprijs: H.J.G.-leden *f* 2.— per jaar. Voor H.V.-leden *f* 3.50 per jaar. Voor niet-leden: *f* 6.— per jaar.

Redacteur: Dr. H. Bonger.

Redactie-secr.: J. van Straten.

Administratie: Bleyenburgstraat 1, Utrecht, Telefoon: 10163, Postgiro: 304960.

Vaste medewerkers: Dr. J. C. Brandt Corstius; Dr. J. Brummelkamp; H. G. Cannegieter; Hella Haasse; Drs. H. Herbers; P. Krug; J. B. Meyer; Dr. O. Noordenbos; Dr. J. P. van Praag; Dr. D. H. Prins; P. C. J. Reyne; Mr. A. Stempels.

LIBERTYN

REDACTIE-ADRES:
Vijzelstraat 5 Amsterdam
Telefoon 020 - 3 0 8 3 8
ADMINISTRATIE-ADRES:
Noorderweg 178 Hilversum

REDACTIE:
Arthur de Jong
(redactiesecr.)
Truus Driesen
Kees Luyendijk
Nelly Noort

september 1956

zesde jaargang
nummer acht

twee meesters

In het artikel "De Spaanse Universiteit en het Franquisme" in ons Spanjenummer werd gewezen op de dictatoriale macht, die de Opus Deï-organisatie uitoefent op het culturele leven in Spanje. Dat echter de invloed van deze lekenorde der rooms-katholieke kerk verder strekt dan het Iberisch schiereiland blijkt uit een artikel, dat prof. Bernard Lavergne schreef in het Franse tijdschrift La Tribune des Nations, maart 1956. Van dit artikel nemen wij het volgende citaat uit de Vrijdenker van 11 augustus over.

"De leden van het Opus Deï zijn absolute gehoorzaamheid verschuldigd aan de bevelen van hun Superieur (of Overste); d.w.z. een Romeinse kardinaal, wiens naam alleen aan de leden der Orde bekend is. De bevelen, die de leden ontvangen betreffen in de eerste plaats de gedragslijn op politiek gebied, die ze gehouden zijn te volgen. Een zeer groot aantal hoge Spaanse politici is aangesloten bij het Opus Deï. Deze instelling is nieuw (dergelijke instituten zijn alle geschapen als gevolg

van de grondregel "Provide Mater Ecclesia", uitgevaardigd door Pius XII op 2 februari 1947) en bedoelt ten voordele van de Kerk precies dezelfde rol te spelen, die de Vrijmetselarij lange tijd in Frankrijk en Engeland ten bate van de onkerkelijke gedachte heeft vervuld."

"Absolute gehoorzaamheid aan de Superieur en absolute geheimhouding, dat zijn de allereerste geboden van het Opus Deï.Er is echter geen geheim zo goed bewaard of het lekt op de een of andere wijze uit.Uit zeer bevoegde kerkelijke mond werd onlangs de vertrouwelijke uitspraak vernomen dat zowel kanselier Adenauer als Robert Schuman lid zijn van deze orde. Natuurlijk zal niemand dat ooit schriftelijk bevestigen, maar wij hebben alle reden op de juistheid van deze indiscretie te vertrouwen."

Hoewel wij een ieder gaarne vrij willen laten zich zelfs op de meest zonderlinge wijze te organiseren, willen wij ten aanzien van het bovenstaande genootschap iets opmerken in verband met de democratie.

In een democratie behoren de ministers verantwoording af te leggen aan de volksvertegenwoordiging. De politici- leden van Opus Deï echter zijn op politiek gebied absolute gehoorzaamheid verschuldigd aan de bevelen van hun Superieur. Dit dienen van twee meesters laat zich o.i. raar met elkander rijmen.

Bijzonder interessant is het, dat volgens prof. Lavergne ook de Westduitse Bondskanselier dr. Konrad Adenauer deel uitmaakt van dit duistere genootschap. Het is immers op aandrang van de regering-Adenauer geweest, dat onlangs de communistische partij in Westduitsland door het Constitutionele Hof te Karlsruhe werd verboden. Deze uitspraak van het Hof is gegrond op de

bepaling dat verboden zijn partijen, die "blijkens hun doeleinden of blijkens het gedrag van hun leden streven naar ondermijning van de democratische basis der Bondsrepubliek". Deze situatie maakt het waard een bekend spreekwoord te mishandelen: De zwarte pot verwijt de ketel dat hij rood ziet. Het schijnt ons overigens toe dat er voor het Hof te Karlsruhe een uitgestrekt werkterrein braak ligt.

Uit een en ander blijkt, dat mr. Dirkzwager met zijn actie een probleem heeft aangesneden, dat de moeite van het aanroeren waard is. Mr. Dirkzwager heeft ter gelegenheid van de bisschopsbenoeming te Rotterdam een actie gevoerd om de bisschop van de kiezerslijst te schrappen, daar deze in dienst zou staan van een buitenlandse mogendheid: het Vaticaan. Een dergelijke aanpak van het vraagstuk lijkt ons niet geslaagd. (Evenmin als de verboden te Karlsruhe en elders uitgesproken.) Mr. Dirkzwager heeft echter een probleem van de eerste orde voor de democratie aangepakt, namelijk de scheiding tussen kerk en staat. Dit feit is door de Nederlandse pers, die volstond met de actie van mr. Dirkzwager te ridiculiseren, volkomen ten onrechte verwaarloosd. Gezien deze houding van de pers heeft mr. Dirkzwager het juister geoordeeld zijn actie te staken.

Het is evenwel in het belang van onze samenleving, dat feiten aangaande geheimzinnige en anti-democratische zaken als hierboven aangehaald in het volle daglicht worden gebracht, opdat hierover - vooral ook in rooms-katholieke kring - een uitgebreide discussie kan ontstaan.

·X·

"De democratie is geen doel in zichzelf. Zij is slechts een regeerstelsel en als zoodanig is zij ver van volmaakt en eischt zij voortdurende waakzaamheid en critiek om haar neiging, den verkeerden weg in te slaan te corrigeren."

Salvador de Madariaga
in
"Overwinnaars waakt!"

Salvador de Madariaga

De Spaanse liberale leider en diplomaat prof. Don Salvador de Madariaga gaf ons naar aanleiding van ons Spanje-nr. de publiciteitsrechten voor het nevenstaande artikel, dat de bewerking is van een door hem gehouden radiolezing.

Salvador de Madariaga werd 23 juli 1886 te La Coruña geboren. Hoewel hij van huisuit ingenieur is, verwierf hij zijn grote bekendheid als essayist, dichter en historicus. Hij heeft Spanje in de Volkenbond vertegenwoordigd en was voorzitter van de ontwapeningsconferentie (1927-1928). Te Washington en Parijs was hij ambassadeur. Vóór het uitbreken van de burgeroorlog was hij korte tijd minister van onderwijs. Van 1928-1931 was hij hoogleraar in de Spaanse letterkunde te Oxford, waar hij ook thans, fel tegenstander zijnde van het huidige regime, woonachtig is. Prof. de Madariaga is een persoonlijkheid wiens oordeel alom groot gezag geniet.

Red.

LA PRENSA

Op 3 februari 1956 zag het voornaamste van de grote Spaanstalige dagbladen La Prensa (de Pers) uit Buenos Aires weer het licht. Het dagblad was toen sedert 26 januari 1951 gesloten geweest door de maatregelen van de dictator Peron. Het gedwongen stilzwijgen heeft dus precies vijf jaar geduurd. Toen de Argentijnse dictatuur zich zonder gewetensbezwaren aan de onafhankelijkheid van La Prensa vergreep, had het blad 81 jaar achter de rug, die weliswaar niet zonder incidenten, maar die toch grotendeels in vrijheid waren verlopen. Zijn eigenaren - die de symbolische familienaam "Paz" (Vrede) dragen - hadden deze tijd met voorbeeldige zin voor de behoeften van het publiek weten te benutten, zodat La Prensa niet alleen een opinieblad van groot moreel gezag en materiële welvaart was geworden, doch ook een modelbedrijf en een waarachtig sociologisch instituut.

Een dictator kan geen maand aan het bewind zijn zonder de organen voor de vrije meningsuiting te vernietigen. Ik heb dit reeds vele malen betoogd. Onmiddellijk nadat hij aan de macht is gekomen maakt een dictator zich dus gereed om de vrije pers te muilkorven.

In Argentinië begon dit door op bedekte wijze druk uit te oefe-

nen. Een druk die steeds sterker werd totdat ze tenslotte onduldbaar was geworden....

In een van de hoofdartikelen die het grote Argentijnse blad op de dag van zijn wedergeboorte publiceerd herinnerde het er aan, dat de val van de tiran Rosas') natuurlijk geen volmaakte maatschappelijke vrede had geschapen, maar het voegde er welbewust aan toe, dat er nog altijd een groot verschil is tussen de moeilijkheden van toen en de huidige chaos, die door een bewind van tien jaar willekeur is veroorzaakt. "Vroeger", aldus La Prensa, "was een bewind van willekeur uitzondering, maar in de laatste tien jaar was dit tot systeem geworden en werd het met vulgaire ijdelheid voorgesteld als dé manier om een volk te regeren." Het blad voegt er aan toe, dat de verwoestende actie van de dictatuur was gefundeerd op drie even duistere methoden: leugen, omkoperij en vrees. Men had de deur geopend met een valse sleutel: de onderdrukking van de vrije meningsuiting waardoor het volk blind, doof en stom was geworden.

Vervolgens stelt La Prensa drie vragen:

1. Hoe ernstig en hoe groot is de verwoesting die een zo schandelijk regime in tien jaar heeft teweeggebracht?
2. Hoe was het mogelijk, dat in een land met een democratische cultuur en een democratische traditie zoals het onze het rijk van de dwang en de vernietiging van de grondwettelijke vrijheden zich weer kon herstellen en de vooruitgang van het land kon verlammen?
3. Hoe kunnen wij de morele en de materiële schade die gedurende deze rampzalige periode werd veroorzaakt zo snel mogelijk herstellen en vermijden dat iets, dat er ook maar in de verste verte op lijkt, nogmaals over Argentinië komt?

La Prensa legt deze drie vragen in alle rust aan de publieke opinie voor, want er héérst rust in Argentinië. De dictator deed het voorkomen, alsof de chaos zou ko-

---

Rosas had van 1832-1852 de macht in Argentinië in handen. Deze periode staat bekend als een dictatoriaal schrikbewind.

men op de dag, dat hij in gebreke zou blijven....Maar de chaos kwam niet. Hetgeen wèl kwam was de orde.

Tijdens de dictatuur pleegde de politie naar goeddunken van de dictator agressie ten opzichte van de burgers in plaats van dezente beschermen. De lieden die zich van La Prensa meester maakten om de onteigening door de dictator te rechtvaardigen, werden op huichelachtige wijze door de politie bijgestaan; toen de arbeiders van het dagblad zich niet lieten intimideren en aan het werk gingen, werd er geschoten: een van hen, Robert Nuñez, werd gedood zonder dat de politie tussenbeide kwam. Van toenaf leefde het dagblad van de hand in de tand zonder te weten of het de volgende dag zou kunnen verschijnen, omdat de dictator de papierreserves in beslag had genomen en niet méér papier verstrekte dan voor de editie van één dag nodig was.

-o-

Zo gebeurde het in Argentinië en zo gebeurt het in Spanje, waar papier in overvloed is voor Arriba, terwijl het wordt onthouden aan Alcala, Insula en andere studentenbladen, waarbij het niemand in de gedachten komt, dat dit geschiedt, omdat de studenten zich tegen het regime hebben verklaard. Het is bovendien bekend, dat de principes volgens welke men in Spanje het onderwijs bestuurt, eisen, dat de student zich niet afzondert en dat zijn lectuur zich beperkt tot A.B.C. (bekend Madrileens dagblad). Op deze wijze is het gemakkelijker en kan de dictatuur voortduren zonder dat er iemand komt om het volk de drie vragen te stellen, die La Prensa aan de Argentijnen heeft gesteld.

EEN LANDELIJK CENTRUM VOOR HET VERBOND

Het Humanistisch Verbond heeft onlangs een groot pand aangekocht aan de Oude Gracht te Utrecht met het doel daarin een landelijk centrum te vestigen. Het centrum zal een grote zaal voor 150 man en twee kleine zaaltjes bevatten. In dit "Erasmushuis" zullen alle landelijke activiteiten van het Verbond worden geconcentreerd. "Een mijlpaal in het leven van het Humanistisch Verbond", noemt Mens en Wereld de stichting van dit centrum. En terecht!

DISCUSSIE RONDOM DE

PERSOONLIJKE VERANTWOORDELIJKHEID

opgesteld door Else Prins en Rudolf de Jong
op verzoek van het hoofdbestuur van de HJG

-o-

De uitgave van syllabi door het hoofdbestuur van de HJG heeft tot doel over de daarin aangesneden onderwerpen een discussie in de gemeenschappen te verkrijgen. In juni van dit jaar verscheen de syllabus Persoonlijke Verantwoordelijkheid, die werd geschreven door Else Prins en Rudolf de Jong.

Naar aanleiding van deze uitgave bereikte de redactie uit HJG-kring een tweetal artikelen, namelijk van Jan Boesjes en Jim van Opijnen. In de hoop daarmede bij te dragen aan het op gang brengen van het gesprek in de gemeenschappen over dit onderwerp - in verband met het "zomerreces" van de HJG zal de syllabus eerst in de komende maanden in de gemeenschappen kunnen worden besproken - plaatsen wij hierachter de twee artikelen, vergezeld van een antwoord door Rudolf de Jong. Red.

-o-

ONVERANTWOORDE VERANTWOORDELIJKHEID

Gebruik en misbruik van het woord verantwoordelijkheid is groot, ook onder humanisten, en het is daarom een juiste gedachte van het hoofdbestuur er een syllabus aan te wijden. Het is alleen zo jammer, dat deze syllabus aan het eigenlijke probleem van de verantwoordelijkheid niet is toegekomen en de verwarring slechts heeft vergroot, hetgeen voor een deel te wijten is aan het feit, dat de opstellers zich te weinig rekenschap hebben gegeven van de werkelijke betekenis van de begrippen die ze hanteren.

Wat is verantwoordelijkheid? Mij dunkt, men kan het zien als toerekenbaarheid, waarbij mij nuttig lijkt de onderscheiding in toerekening door de samenleving en toerekening door mijzelf. In het eerste geval spreek ik van

verantwoordelijkheid, in het tweede van verantwoordelijkheidsgevoel. Verantwoordelijkheid is dan de van buiten opgelegde toerekenbaarheid, die in beginsel losstaat van de persoonlijke moraal, en die de gemeenschap mij niet alleen opleggen, maar ook weer ontnemen kan. Verantwoordelijkheidsgevoel is de drang zich eigen daden toe te rekenen, te toetsen aan innerlijk gevoelde normen;het is dan ethisch van karakter en de samenleving kan deze drang wel beïnvloeden, maar mij niet ontnemen. In hoeverre ik zelf mij dit verantwoordelijkheidsgevoel kan ontnemen gaat op in de vraag in welke mate mijn geweten van mijn wil afhankelijk is.

Nu is alleen de hierboven gegeven omschrijving al voldoende om aan de vele beweringen in de syllabus (die bijna nergens worden gemotiveerd) te gaan twijfelen. Bladzijde 3: "De verantwoordelijkheid kan de mens niet ontnomen worden." Waarom niet? Bladzijde 3: "Persoonlijke verantwoordelijkheid veronderstelt vrije wil." Dat is niet per se noodzakelijk. Bladzijde 5 en 10: "Wij kunnen ons niet afmaken van...." Dat kunnen we best. Die atoombom bij voorbeeld. Het smijten er mee vind ik met Else en Rudolf verschrikkelijk, maar verantwoordelijkheid in deze draag ik niet, want de gemeenschap rekent me de atoombom op Hiroshima en de produktie er van niet toe. Of mijn geweten (mijn verantwoordelijkheidsgevoel) in deze spreekt is punt twee, waarbij ik moet opmerken,dat ik me in mijn geweten niet bezwaard voel door die bom. Dat ik er ooit mee te maken zou kunnen krijgen, is geen reden om mijn geweten nu al te bezwaren, evenmin als het feit, dat de regering een deel van mijn belastingcenten er voor uitgeeft.

Voor een motto zochten de opstellers hun toevlucht bij dr. J. P. van Praag. Men leze nog eens bladzijde 1 en met name de zinnen: "De menselijke positie is in humanistische zin dan ook niet optimistisch te interpreteren; pessimisme is echter geen antwoord, maar een afzien daarvan. Werkelijk antwoord is slechts te vinden in de verantwoordelijkheid." Primo: pessimisme kan best een antwoord zijn, alleen niet het door Van Praag gewenste. Secundo: vervang de laatste twee woorden door "God" en "humanistische" door "christelijke", en het zegt even veel en even weinig. Het zijn woorden en nog eens woorden, schablone na schablone.

Op bladzijde 1 lezen we ook, dat een mens, die handelt anders dan uit een besef van "hier sta ik, ik kan niet anders", datgene wat het wezen van zijn menselijkheid uitmaakt, verloochent. Van Praag schijnt te weten wat het wezen van mijn menselijkheid is. Hoe het komt dat vlammen omhoog gaan, verklaarde men in de middeleeuwen "ex natura flammarum ad astra petentium" [1]) en men voelde zich wel bij deze ridicule nonsens. Evenals er nu nog mensen zijn, die zich meer bevredigd voelen bij woorden

als "rerum natura", het wezen der dingen, het wezen der menselijkheid, dan bij een eenvoudig niet-wetend zwijgen.

Het is met die persoonlijke verantwoordelijkheid een wat nare geschiedenis. Enerzijds de individuele vrijheid, de autonome moraal, de relativiteit van alles, anderzijds die persoonlijke verantwoordelijkheid, die altijd daar te berde gebracht wordt, waar inbreuk wordt gemaakt op de individuele vrijheid van een ander. Het is dan ook begrijpelijk, dat steeds een beroep wordt gedaan op de persoonlijke verantwoordelijkheid door de ideëel oudere generatie, terwijl de jongere vooral de individuele vrijheid accentueert. Zolang het humanisme zich nog een plaats moet veroveren doet het een beroep op vrijheid e.d., wanneer het eenmaal op de kussens zit komt de persoonlijke verantwoordelijkheid meer naar voren. Ideëel is dit een zwak punt en het is voor het humanisme ook niet zo gemakkelijk hierop een bevredigend antwoord te vinden. Het Humanistisch Verbond namelijk bemoeit zich, met erkenning van vrijheid, autonomie e.d., welbewust met zijn medemensen. Het Humanistisch Verbond tracht niet alleen zijn maatschappelijke invloed te vergroten om zich (en ons) zo effectief mogelijk tegen vijandige stromingen te verdedigen, het tracht ook welbewust mensen te beïnvloeden in

[1]) De natuur der vlammen is het omhoogstreven naar de sterren.

woord en geschrift. Moet men zich nu niet afvragen, of de humanisten door deze bemoeienis, die waarachtig niet alleen een kwestie van hulpbieden is, zich niet bemoeien met zaken waarmee ze niets te maken hebben? Is het niet een ontbreken van eerbied voor de medemens, wanneer wij hem trachten te beïnvloeden? Leggen wij hem dan niet in wezen onze eigen normen op? Hier een beroep doen op persoonlijke verantwoordelijkheid wil niet meer zeggen dan:"ik voel het nu eenmaal zo", en heeft dan ook alleen betekenis voor wie al een dergelijke verantwoordelijkheidsopvatting heeft, zoals dat altijd het geval is met een beroep op ethische normen. Als argument is dit beroep echter onbruikbaar.

Tot slot het volgende. Vaak hoort men de opmerking: Men kan zich niet afmaken van zijn verantwoordelijkheid..... (in dit of dat geval. Vergelijk syllanus bladzijde 5 en 10). Dergelijke opmerkingen zijn verraderlijk, want onder de schijn van een louter constateren poneert men bijna altijd een eigen morele overtuiging, die men dan bij anderen ingang wil doen vinden. En wanneer het Humanistisch Verbond dit dan doet, dient het beroep op verantwoordelijkheid dus ter handhaving van een brok moraal, waarbij deze moraal gered moet worden door middel van een onwaarheid.

Aangezien ik de mij toegestane ruimte al heb overschreden, kan ik dit hier niet verder uitwerken. Ik hoop alleen, dat het laatste woord over de verantwoordelijkheid niet is gesproken, want men dient het humanisme niet door zijn zwakke plekken te verdoezelen.

JAN BOESJES

-o-

ANTWOORD AAN JAN BOESJES

In de SVHG ') is men sterk relativistisch en het humanisme van het Verbond, neergelegd in een beginselverklaring (waar ik verder over humanisme spreek, bedoel ik dit humanisme) wordt er te dogmatisch geacht. Het stuk van Jan Boesjes lijkt mij een typische SVHG-kritiek op het Verbond in het algemeen. Dit blijkt uit hetgeen Jan Boesjes naar aanleiding van ons citaat van Van Praag

---

') SVHG = Studenten Vereniging op Humanistische Grondslag, waarvan Jan Boesjes een actief lid is. De SVHG staat organisatorisch los van het Verbond. Red.

schrijft. Als Verbonds-humanist wil ik hierop antwoorden. Primo, inderdaad "pessimisme kan best een antwoord zijn", echter geen antwoord in humanistische zin. Secundo, de essentie van het humanisme is m.i. dat wij ons beroepen op de (menselijke) verantwoordelijkheid, waar de christen het antwoord in God zoekt. Dit is het onderscheid tussen humanisme en een ethiek die zich baseert op een buiten de individuele mens - en altijd tegenover en boven hem - gestelde autoriteit: God, kerk, staat, partij of verbond (ik vrees, dat Jim van Opijnen in zijn hiernavolgend stuk deze laatste weg enigszins dreigt op te gaan).

Dan trekt Jan Boesjes in twijfel of Van Praag kan weten wat het wezen van zijn (Jan Boesjes') menselijkheid is.

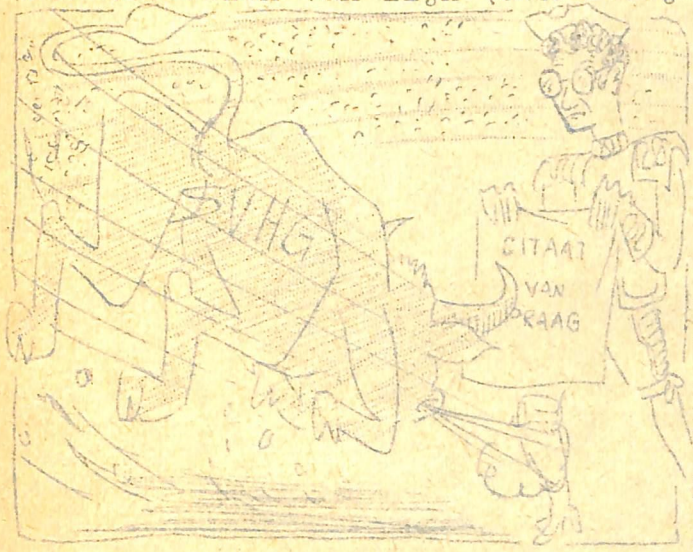

Het gaat hier kennelijk om de vraag, of er iets objectief te poneren valt omtrent het wezen der menselijkheid of dat men er beter aan doet met een niet-wetend zwijgen te volstaan. (In het antwoord op deze vraag ligt een belangrijk verschilpunt tussen de SVHG en het Verbond). Ik verwijs Jan Boesjes naar de boeken van Erich Fromm die het eerste heeft geprobeerd en daar m.i. tot op grote hoogte in is geslaagd.

Jan Boesjes onderscheidt de begrippen verantwoordelijkheid en verantwoordelijkheidsgevoel, met resp. een juridische en een ethische inhoud. Waar in de syllabus over verantwoordelijkheidsgevoel wordt gesproken, is vrijwel steeds een ethisch begrip bedoeld (wat bij voorbeeld duidelijk blijkt waar over een houding wordt gesproken). Het is dan ook minder juist van Jan Boesjes om onze term verantwoordelijkheid te lijf te gaan met de (geheel andere) inhoud die hij aan dat woord geeft, zoals hij bij voorbeeld bij de atoombom doet. Else en

ik wisten wel, dat de gemeenschap ons Hirosjima niet toerekent. Wij wilden echter zeggen, dat men zich met een dergelijke dooddoener niet van deze kwestie kan afmaken. Jan Boesjes voelt er zich ook in geweten (nog) niet door bezwaard, vermoedelijk omdat hij zijn verantwoordelijkheidsgevoel uitsluitend op eigen daden betrekt en niet ook op een houding tegenover de buitenwereld.

De Nederlanders hebben het vijf jaar lang moeten bezuren, dat de meesten onder hen hun geweten niet, of onvoldoende, bezwaard voelden door de praktijken van Hitler, voordat zij er wat mee te maken - d.w.z. aan den lijve - kregen. Ik vrees, dat iets dergelijks over de atoombom gezegd kan worden.

De tegenstelling persoonlijke verantwoordelijkheid en individuele vrijheid kan ik niet accepteren. Uit de persoonlijke verantwoordelijkheid volgt juist, dat men de ander vrij moet laten, wordt in de syllabus gezegd. Mijn vrijheid en die van een ander zijn onscheidbaar. (Ik heb de indruk, dat Jan Boesjes het individu en zijn vrijheid nog steeds tegenover en vijandig aan de gemeenschap ziet.) Opleggen is een vorm van dwang, beïnvloeden daarentegen houdt een (innerlijk) overtuigen in. Wel weet ik, dat "Beïnvloeden" in werkelijkheid soms een opleggen is (bij kinderen bij voorbeeld), bij vrije mensen is dit niet het geval.

"Men kan zich niet afmaken van zijn verantwoordelijkheid." "De verantwoordelijkheid kan de mens niet ontnomen worden." Inderdaad wordt hier een morele overtuiging ten onrechte als feit geponeerd. De stellingen zijn juist als men het humanisme als uitgangspunt neemt (en de syllabus werd geschreven voor HJG'ers, die verondersteld worden dit te doen). Het ethisch karakter ervan was duidelijker gewees t als Else en ik "mag" in plaats van "kan" geschreven hadden. Of in de terminologie van Fromm, die een objectieve ethiek zoekt: Men kan zich niet afmaken van zijn verantwoordelijkheid dan ten koste van het geheel of ten dele te niet gaan van de persoonlijkheid en de creativiteit.

RUDOLF DE JONG

E N I G E A A N T E K E N I N G E N

bij de syllabus "Persoonlijke Verantwoordelijkheid"

- X -

Wat mij persoonlijk betreft is de syllabus "Persoonlijke Verantwoordelijkheid" even goed in staat om tot discussie te prikkelen als dat met een mondelinge inleiding het geval zou zijn. Het betoog zit goed in elkaar, is duidelijk en goed te begrijpen en ik wil dan ook niet verzuimen om de schrijvers daarvoor mijn compliment te maken. Het moeilijkste van het schrijven van een syllabus is nog niet eens wàt je er in moet zetten, maar vooral hòe je het moet formuleren. Dit neemt echter niet weg, dat ik tegen de argumentatie en de conclusies wel enige bedenkingen heb in te brengen, bedenkingen die de schrijvers stellig niet erg aanvaardbaar zullen vinden, maar die anderen wellicht zullen helpen om ook een andere kant van het probleem te belichten. Kort samengevat komt het betoog hierop neer: ieder is persoonlijk verantwoordelijk voor zijn doen en laten. Dit houdt in, dat men niet verantwoordelijk is voor wat anderen doen, maar dat men wel verantwoordelijk is voor de wijze waarop het geheel waarvan men deel uitmaakt functioneert. Voor mij is dit alles te rechtlijnig, te simpel gedacht.

Hoe betrekkelijk dit alles is moeten de schrijvers zelf wel hebben ingezien, zoals direct bij het begin al blijkt, als in de definitie de premisse "bij volle bewustzijn gedaan" wordt ingevoegd. Door deze woorden in de definitie op te nemen wordt in zekere zin het hele betoog mede hierop gebaseerd, en dat op deze beperkende bepaling verder niet wordt gewezen is m.i. één van de zwakke kanten van het betoog. Want hier laat zich direct de vraag stellen in hoeverre men zijn daden "bij volle bewustzijn" doet. Het is immer niet zo, dat men bij al zijn doen en laten zich werkelijk volledig rekenschap geeft van wat de consequenties (kunnen) zijn - de psychologie leert ons eerder het tegendeel. Tal van emotionele factoren (de drang tot zelfbehoud in de ruimste zin van het woord) zijn vaak van veel grotere betekenis bij de bepaling van onze houding en de keuze van onze daden dan de redelijke overweging en het volle bewustzijn. De vrije wil van de mens is een nogal betrekkelijke zaak.

TWENTENAREN
ZIE DE AANKONDIGING OP PAG. 24

Dan wil ik wijzen op het feit, dat het soms onmogelijk is om in deze maatschappij te functioneren als men niet bereid is , om verantwoordelijkheid aan anderen over te dragen. Regeren, leiden, besturen, samenwerken - dit alles kan alleen als men bereid is om een stuk verantwoordelijkheid los te laten, resp. een stuk verantwoordelijkheid voor het welzijn van anderen te aanvaarden. Krampachtig vasthouden aan eigen verantwoordelijkheid werkt hier alleen maar belemmerend en vertragend. Overigens laat zich uit deze gedachte direct de consequentie afleiden, dat men wèl voor de daden van anderen verantwoordelijk kan zijn - de op bladzijde 4 van de syllabus voorkomende stelling, dat "men niet het recht heeft anderen te beletten dingen te doen, die men onjuist of onverantwoordelijk acht, tenzij het hier handelingen betreft waardoor de persoonlijke vrijheid of ontplooiingsmogelijkheden worden aangetast" is m.i. in deze vorm niet houdbaar en een voorbeeld van de wat al te rechtlijnige gedachtengang. Er zijn veel meer argumenten om in te grijpen: bedreiging van de belangen van derden, aantasting van andere grondwaarden (menselijke waardigheid , rechtvaardigheid enz.). Persoonlijke verantwoordelijkheid is een belangrijk element in onze levenshouding, maar het kan vaakmisbruikt worden, enerzijds om ons niet met de ander in te laten, wanneer hij tot onverantwoordelijke daden neigt, anderzijds om te weigeren zelf duidelijke verantwoording af te leggen van ons doen en laten, wanneer daarom door anderen wordt gevraagd.

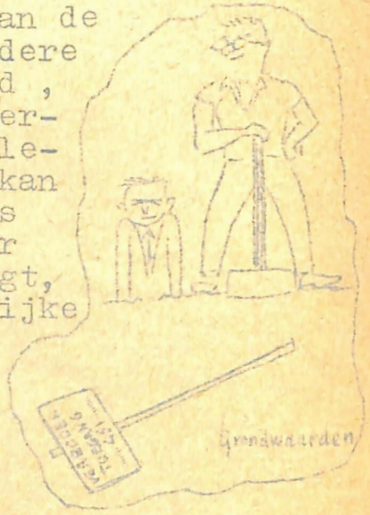

Een ander gevaar van het al te krampachtig willen vasthouden aan de persoonlijke verantwoordelijkheid, is het onder geen voorwaarde willen doen van een daad, die men niet ten volle voor zijn verantwoording kan nemen.

Dit is een uitgangspunt waar zo op het oog niets tegen in te brengen valt, maar wie hem toe wil passen op de levende werkelijkheid bemerkt al spoedig, dat men dan in vele gevallen voor de keus staat om ofwel een daad te verrichten die men niet voor de volle honderd procent tegenover zijn beginselen en opvattingen kan verantwoorden, ofwel niets te doen. Eén van de schrijvers van deze syllabus levert zelf een zeer bruikbaar voorbeeld: Rudolf schreef in de Libertijn van juni, waarom hij geen gebruik van zijn stemrecht meent te moeten maken. Ook in dit artikel valt herhaalde keren het woord verantwoordelijkheid - maar de werkelijkheid is, dat de niet-stemmer zich onttrekt aan de verantwoordelijkheid van een keuze, en eenvoudig niets doet. De slotzin "...ik heb nog wel even de tijd" tekent scherp de zwakte van het betoog: het is in het leven nu eenmaal onmogelijk de beslissing e n de verantwoordelijkheid ervoor uit te stellen.

Het grote woord - compromis - moet er dan maar uit:het is noodzakelijk dat men zich achter een daad of een besluit kan stellen, waarvan men persoonlijk niet alle aspecten geheel te verantwoorden acht, omdat het onvolmaakte in vele gevallen nog is te verkiezen boven het geheel negatieve "niets". Zeer terecht betitelde de heer Huygens dit laatste onlangs in Mens en Wereld als een non-conformisme dat "uit de tijd" is. Hier duikt een andere vorm van verantwoordelijkheid op, anders geaard dan de studeerkamer- en redenaarsverantwoordelijkheid: de verantwoordelijkheid voor het gezamenlijk genomen besluit, en voor de loyale uitvoering ervan.

In de syllabus voel ik hier en daar een neiging tot stroef vastklampen aan de principes, een stroefheid, die in de praktijk moet leiden tot dezelfde stramme onbuigzaamheid, die men "de ander" zo graag verwijt. Het compromis, de overeenstemming op praktische punten met andersdenkenden en anders willenden stelt hoge eisen aan de kracht (niet de kracht om rechtop te blijven, maar de kracht om te buigen) van de principes, maar ook aan de spankracht en soepelheid van de persoonlijkheid.

Als men mij op grond van dit betoog halfzachtheid en beginselloosheid wil verwijten, zal ik dat in alle gemoedsrust aanvaarden - een dergelijk verwijt is voor mij

een gebrek aan realiteitsbesef.

De verantwoordelijkheid krijgt hiermee een heel ander aspect: het is het voortdurend besef, dat ons handelen nooit v o l l e d i g in overeenstemming kan zijn met onze beginselen. Die beginselen moeten we niet verloochenen, maar zien als een voortdurende toets voor ons doen en laten. Het is de zin van het verantwoordelijkheidsbesef, om zoveel mogelijk van die beginselen in de praktijk te brengen, maar die praktijk door beginselstarheid niet onmogelijk te maken.

JIM VAN OPIJNEN

-o-

ANTWOORD AAN JIM VAN OPIJNEN

Jim van Opijnen verwijt Else en mij een te star vasthouden aan principes, ik geloof echter dat de verschillen tussen ons eerder de beginselen zelf betreffen, in het bijzonder de vraag of de persoonlijke verantwoordelijkheid over te dragen is. Nu hebben Else en ik niet gezegd, "dat men verantwoordelijk is voor de wijze waarop het geheel waarvan men deel uitmaakt functioneert." Wel dat men verantwoordelijk is voor de houding die men tegenover dit geheel en de wijze waarop het functioneert aanneemt. (De Spaanse student die in het vorig nummer van de Libertijn schreef, stel ik niet verantwoordelijk voor de wijze waarop het Franco-regime functioneert.)

Bij leiden, besturen en samenwerken laat men allerlei aan anderen over, maar de verantwoordelijkheid (de hierboven omschreven houding) nu juist niet. Men dient de zaken te blijven beoordelen, desnoods te veroordelen. In het laatste geval werkt dat natuurlijk "belemmerend en vertragend" ... vanuit het standpunt van "het geheel" (dat is het standpunt van degenen, die het geheel beheersen).

Ontstaat hierdoor een tegenstelling enkeling-gemeenschap (leiders), dan is dit au fond een conflict binnen gemeenschap en enkeling beide, om het karakter van die gemeenschap. De opvatting van de leiding of van de meer-

derheid is geen criterium voor juistheid behalve voor aanhangers van een - anti-humanistische - autoritaire moraal, die een moreel gezag toekennen aan een autoriteit, alleen vanwege het feit, dat ze een autoriteit is. Als humanist kan ik alleen bij mijn eigen geweten te rade gaan.

In de stelling uit de syllabus die Jim van Opijnen aanhaalt (alinea 3) zijn de woorden "van derden" vóór "worden aangetast" bij de eindcorrectie helaas weggevallen. Ingrijpen, anders dan het uitspreken van een oordeel, als iemand zijn eigen, persoonlijk, leven weggooid en onverantwoord inricht acht ik ongeoorloofd.

Hetgeen Jim van Opijnen zegt over de niet-stemmer, die zich aan zijn verantwoordelijkheid zou onttrekken, is al vele malen gezegd over bij voorbeeld geweldloze dienstweigeraars. Het verwijt is juist, als het bij niet-stemmen of bij niet-geweld-gebruiken blijft. Het verwijt wordt onjuist als er iets anders tegenover komt te staan, bij voorbeeld directe actie en niet-geweldadige strijdmethoden. Om ons - toch wel gemeenschappelijk - ideaal van een samenleving met een beetje meer persoonlijkheid te bereiken, lijkt mij ons huidige politieke stelsel (en zeker de stembus!) geen probaat middel, eerder een sta in de weg. Vandaar mijn "niet in de bus". Behalve de politieke partij en het stembiljet zijn er ook nog andere methoden om de samenleving (en de politiek) te beïnvloeden, daartoe behoren een humanistische organisatie, een humanistische pers. Dat ik nog wel even de tijd heb, betekent niet dat ik stil zit, maar dat ik nog niet klaar ben.

Tegen compromissen heb ik geen speciale bezwaren. Wel heb ik er bezwaar tegen om van het compromis een principe te maken. D.w.z. dat men zich met de gedachte "Het is een compromis. Basta." van de verantwoording ontslagen acht, zoals in de HJG langzamerhand mode schijnt te worden. Een compromis sluiten is ook een daad, als men haar niet voor zijn verantwoording kan nemen, is er iets mis.

"Uit" (= buiten) "de tijd zijn" lijkt mij een heel aardige definitie van nonconformisme als zodanig. Het feit, dat

men op bepaalde punten non-conformist is wil toch zeggen, dat men ten aanzien van die bepaalde punten de eigen tijd een rot tijd vindt.

Tenslotte de premisse "bij volle bewustzijn gedaan" (alinea 2). Die sloeg op hypnose, slaapwandelen e.d., niet op emotionele factoren. Inderdaad hebben wij de niet-rationele factoren weinig in onze beschouwingen betrokken, evenmin . het feit, dat de vrije wil beperkt is (maar daarom is hij er nog wel). Het bewust worden van onze menselijke beperktheid is overigens juist één van de hoogste vormen van vrij-making.

Verantwoording en rekenschap geven komen vaak - misschien doorgaans - pas achteraf. Bij de atoombom is dat echter te laat. En Else en ik hebben de syllabus vooral geschreven vanwege deze kwestie (daar was op een algemene vergadering ook om gevraagd) en in de hoop, dat de syllabus er toe kon bijdragen om als HJG tot een uitspraak over de atoombom te komen. Voorlopig schijnt die hoop nogal ijdel te zijn. Jammer.

RUDOLF DE JONG

BOON

door
Kees Luyendijk

Als iemand Boon heet, arbeiderskind is, in het Vlaamse land woont en gaat schrijven in een stijl die de overheersend rooms-katholieke boekenwereld niet welgevallig is, heeft hij niet direct een rooskleurige toekomst.

Louis Paul Boon heeft dit aan den lijve ondervonden. In 1942 debuteerde hij met "De Voorstad Groeit". De toezeggingen van zijn ontdekkers om hem na afloop van de oorlog te steunen liepen op niets uit. Tot 1954, toen hij een betrekking kreeg op het Gentse socialistische blad "Vooruit", heeft hij geleden onder materiële moeilijkheden en het schijnt dat hij nu op eigen kracht de plaats bereikt heeft, die hij verdient.

Ongeveer drie jaar geleden begon de Arbeiderspers met de uitgave van het oeuvan L. P. Boon. Een gigantisch oeuvre, want Boon is een veelschrijver. De tegenspoed heeft ontegenzeggelijk een stempel op zijn werk gedrukt, doch het is objectief beschouwend geschreven. Hard en cynisch, scherp analyserend, maar toch doorspekt met humor, al is het dikwijls zwarte humor.

De hoofdschotel wordt gevormd door twee lijvige boeken: "De Kapellekensbaan" en "Zomer te Ter-Muren" (samen bijna 1000 blz.) Deze hoofdschotel is opgemaakt met kleinere werken en werkjes die de lezer die Boon "vindt" de nodige "appetit" kunnen verschaffen om aan de genoemde werken te willen beginnen. Juist die kleine werkjes, die de Arbeiderspers in de uitstekende Boekvink-serie uitgeeft leren ons Boon ten volle kennen.

Hieronder bevindt zich het "eenmanstijdschrift" Boontje's Reservaat, waarvan inmiddels het vierde deeltje reeds is verschenen. Ik kan niet nalaten een stukje te citeren:

"Stad Brussel een oerwoud.

Een pompstation met op de ene gevel: stop.... en op de andere gevel: dank u!- en een boerderij die met haar gat naar de stad staat gekeerd, en koppig mest over het veld blijft uitkeren, alsof het hier nooit gaat verbouwd raken (en alsof het belachelijk is vanwege dat hoog en lelijk huis, om naar een zeker iets te staan wachten) en die aan het begin van haar veldbaantje een plak heeft geplaatst: streng verboden toegang zeer gevaarlijke hond. Men haat daar de stad-in-de-verte, in tegenstelling met de kleine boeren die zich bij de strijd hebben neergelegd en witloof en prij voor de stad zijn gaan kweken... alhoewel er dwars door hun groenten een nieuwe straat is gelegd, die overwoekerd is van onkruid, en die met haar twee trottoirboorden naar iets wijst - ja, naar wat? naar de hooiopper en een magere koe, naar de koude en scherpe hoek van het

pompstation. En alhoewel, ook, er tussen de spruitplan houten borden staan: bouwterrein-cité moderne. Want zij kweken witloof, de kleine boeren, maar de grond is niet van hen, het is al van over jaren, van over geslachten, eigendom van een n.v. onderlinge bijstand... die er straks dinges zal zetten, woonmachines, "alle comfort, zicht te bevragen boulevard havelaar brussel".

Zo schrijft Boon, zo schrijft hij over de "Werkbeurs" en de "andere beurs" over het "Grootwarenhuis" de dans-zaal, hard, cynisch, soms mild spottend, geestig.

Boon verwerkt het vraagstuk van het goed en het kwaad, hij wijst op de onrechtvaardige elementen in onze maatschappelijke orde, hij belicht de maatschappelijke noden van deze tijd, hij schrijft objectief, al vormen zijn verhalen de neerslag van diepdoorleefde persoonlijke ervaringen.

Hij tekent onze tijd als de tijd van ordening, organisatie, alles overheersende regeling, en stelt daartegenover het individu, de persoonlijkheid die zich verzet. Zeker een actuele problematiek, die het zoeken naar een levenshouding medebepaalt.

Dankbaar is het om oude verhalen te transponeren voor deze tijd. Niet altijd is het echter een succes. Boon is er echter in geslaagd het Reinaard-epos om te werken. Dit werk, "de Wapenbroeders", is eens te meer een bewijs voor de kundigheid en het scherp analyserend vermogen van de schrijver.

Boon deinst niet terug voor het "platte" woord. Het is echter nooit stotend, nooit gezocht, integendeel het leeft in zijn verhaal. Boon is niet negatief, hij tracht het leven te vangen, vast te leggen, hij houdt de mensen een spiegel voor, waarschijnlijk in de hoop begrepen te worden.

Willekeurig heb ik maar iets van hem geciteerd, eigenlijk te weinig; Boon noodt tot citeren, maar het een lokt het andere uit. Er is maar één oplossing: Boon te lezen.

UITGAVEN ARBEIDERSPERS VAN WERKEN VAN LOUIS PAUL BOON:

Boontjes's RESERVAAT 1, 2, 3 en 4
Menuet, De Kleine Eva uit de Kromme Bijlstraat
Twee Spoken, per deel f 1,90
De Wapenbroeders f 6,90
Niets gaat ten onder f 6,90
De Kapellekensbaan f 14,50
Zomer te Ter-Muren f 17,50

H.J.G. - NIEUWS

HJG IN HOUFFALICE

Houffalice was een aardig rustig plaatsje aan de bovenloop van de Ourthe. Niet dat het er nu niet meer is, maar sinds de eerste week van augustus is het woord rustig uit de folders verdwenen. Dat was de week van het traditionele HJG-zomerkamp.

De ontvangst bleek goed georganiseerd. Men had de enige zomergast tot dan toe, "Regen" geheten, afgepoeierd, en hij bleef weg, tot vrijdagmiddag althans. Dat het kampterrein in een moeras was veranderd, was waarschijnlijk aan zijn al te overhaast vertrek te danken. Maar ook een garage, en zelfs onze eigen bus kunnen goed als slaapplaats fungeren.

Als nieuw terrein was een bergwei gevonden. Een bergwei is eigenlijk meer berg dan wei. Al naar gelang de plaatsing van de tent rol je dan 's nachts of in de hoek, of eruit. Het prachtige vergezicht - ook bij maanlicht - is in zulke gevallen een voldoende troost.

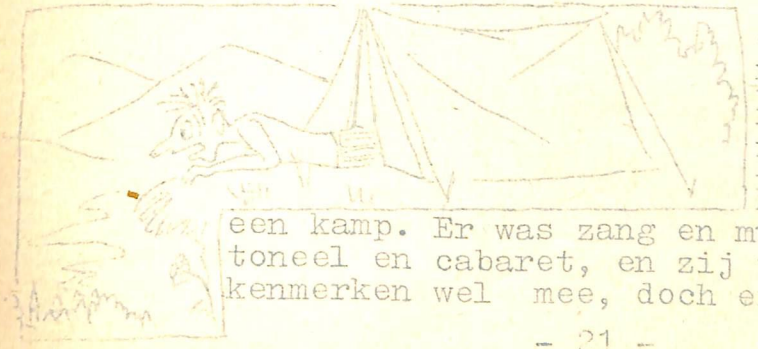

Sfeer is een ondefinieerbaar begrip, men kan slechts zeggen: Een kamp zonder kampsfeer is geen kamp, en dit was wel een kamp. Er was zang en muziek, improvisatie toneel en cabaret, en zij tellen als uiterlijke kenmerken wel mee, doch eigenlijk zeggen ze

niets. Hier geldt het: "je had er bij geweest moeten zijn!"

De natuur heeft een machtige invloed op de mens. Zoveel bomen bij elkaar nodigden niet alleen tot tochten (als echte "trappers" trokken we zelfs kilometers op de spoorbaan het binnenland in), maar ook tot het opzetten van meer bomen (onderwerp: "automatisering"). Vrijdags wilden de bomen ons wat terug doen en woven hartelijk naar ons, met hun kruinen zelfs. Dat bleek later een wervelstorm te zijn geweest, en als die nu eens recht over het kamp was gegaan in plaats van...Maar ook zonder die "als" begon de grote tent verdacht vriendelijk terug te groeten en was het liefst hun in de kruinen gevlogen. De HJG is echter een club van gewicht, en met dit volle gewicht hielden we de tent van zijn ontrouwe voornemen af. Schade: een grote lekkere pot soep.(Alsof er buiten al niet genoeg nattigheid viel.)

Zondagmorgen was het pyamaparade. Kees, nog half slapende, werd er aan herinnerd, dat er weer een jaar voor hem was vergleden. Dit matineuze feest was tevens de finale, want hoewel de bus, die ons weer naar het kille Holland terug zou brengen, door pech veel te laat was, de dagen van het HJG-zomerkamp waren geteld.

Aan het slot nog even dank aan Tineke Hoorn en Kees Luyendijk voor de haast ongemerkte leiding, en aan Ab Dam en Emile Mot voor de muzikale verzorging.

WIM WIEGMAN

·X·

NIEUWSVAN HET HOOFDBESTUUR

Naar aanleiding van de aanvaarding door de Staten-Generaal van het wetsontwerp tot wijziging van de positie van de gehuwde vrouw zond het hoofdbestuur van de HJG op 21 juni de navolgende brief aan de daarvoor verantwoordelijke minister van justitie, prof. mr. A. van Oven.

"Geachte Professor van Oven,

Het hoofdbestuur van de Humanistische Jongeren Gemeenschap wenst U geluk met de aanvaarding door de beide kamers van de Staten Generaal van het door U ingediende wetsontwerp tot wijziging van de positie van de gehuwde vrouw.

Zij is, met U, biezonder verheugd hierover. Het is h.i. nu voor humanisten mogelijk een burgerlijk huwelijk te sluiten op basis van gelijkwaardigheid van man en vrouw. De grote reserve die, zeker onder de jongeren bestond t.o.v. de oude regeling waarbij de ene partij het gevoel had de andere in haar menselijke waardigheid te beledigen, is nu praktisch opgeheven.

Daarom: onze oprechte dank voor het vele werk dat U hiervoor verzet hebt!"

-o-

Voor de komende maanden zijn een aantal weekends gepland. Over een te houden gespreksweekend in september ontvingen de gemeenschapsbesturen reeds bericht. Voor dit weekend zijn twee plaatsen per gemeenschap beschikbaar. Er zal tevens de tweede vergadering van de gemeenschapsraad aan worden verbonden.
Begin oktober (6 en 7) zal er een studieweekend worden gehouden over een nog nader vast te stellen onderwerp. De gemeenschap Zaanstreek zorgt voor de organisatie - nadere gegevens zo spoedig mogelijk.
Het herfstweekend valt dit jaar op 3 en 4 november. Rotterdam organiseert, nadere mededelingen volgen. Het onderwerp: de problemen van de samenleving van verschillende rassen. Dit gaat niet alleen over "het" rassenprobleem, maar tevens over het emigratieprobleem, de situatie van de Indonesische repatriërenden, enz.
Samen met de VCJB organiseren wij op 17 en 18 november een contactweekend voor de westelijke afdelingen (resp. gemeenschappen) van de beide verenigingen. Onderwerp is het probleem van de samenwerking van christenen en humanisten in het maatschappelijk leven.

-o-

Zoals bekend heeft de HJG een sprekerslijkst. De lijst die nu in het archief ligt is echter al 1½ jaar oud. We veronderstellen, dat inmiddels heel wat sprekers-in-de-dop in die tijd uit hun dop zijn gekropen. Daarom doen we een dringend beroep op alle HJG'ers die maar even

hun woordje kunnen voeren (en dat zijn er heel wat getuige het gedrang op het spreekgestoelte op algemene vergaderingen) zich hiervoor op willen geven. Onze sprekerslijst is bijzonder "mannelijk" georiënteerd. We kunnen ons niet voorstellen, dat de vrouwelijke bevolking van ons HJG niets te vertellen zou hebben. We verwachten dan ook zeker een storm aanmeldingen van spreeksters. Willen jullie bij je opgave voor de sprekerslijst je naam, adres en de onderwerpen die je behandelt vooral duidelijk opgeven. We verwachten de aanmeldingen vóór 15 oktober, zodat de nieuwe sprekerslijst in de Bovenste Plank die omstreeks 1 november verschijnt geplaatst kan worden.

Als bijzondere "attractie" kunnen we onze sprekers toezeggen, dat ze "de Stemvork", het orgaan van sprekers van het Humanistisch Verbond zullen ontvangen. Van de inhoud van dit orgaan kan je veel plezier hebben bij het houden van inleidingen.

HOOFDBESTUUR HJG

---

zondag 2 september

Oprichtingsbijeenkomst "HJG Twente"

ten huize van Marian van der Meer, Abelenstr. 33, Hengelo

voorlopig
secretariaat
HJG-Twente
Noor de Vries
Rietmolenstr. 20
Enschede

* inleiding door Henk Bosselaar landelijk voorzitter der HJG
* bestuursverkiezing enz.
* bij goed weer wordt aan de bijeenkomst vastgekoppeld een wandeling in de mooie omgeving van Hengelo
* brood meenemen
* aanvang 11 uur

Nederlandse Vereniging voor Sexuele Hervorming

★

Lidmaatschap f 3.— per jaar

★

In het „Verstandig Ouderschap" vindt U maandelijks een keur van artikelen over vraagstukken betreffende het menselijk geslachtsleven.

★

Inlichtingen bij het secretariaat:

Bilderdijkstraat 39
DEN HAAG

NIEUWS

brengen is: recente feiten en gebeurtenissen zo snel en zo getrouw mogelijk weergeven.

Nieuwsberichten moeten, alvorens te worden gepubliceerd, allereerst op hun juistheid worden getoetst. Vervolgens moeten ze worden ontdaan van bijkomstigheden, die niet terzake dienen en die begripsverwarring kunnen bevorderen.

Om het eigenlijke nieuws op de juiste waarde te schatten, is het nodig ook de achtergrond te kennen. Een goed nieuwsorgaan geeft dus ook daarvan een zo zuiver mogelijk beeld, daartoe in staat gesteld door goed georiënteerde correspondenten, redacteuren en andere medewerkers.

Critische beschouwingen dienen tenslotte verschillende kanten van het nieuws in het licht te stellen.

Dat tezamen moet een getrouwe indruk geven, een heldere voorstelling van zaken, die voor de lezer de mogelijkheid schept, zèlf conclusies te trekken, zich een eigen oordeel te vormen of zijn oordeel te toetsen.

Alleen een deskundige redactie, journalistiek geschoold, kan een krant maken, die aan bovengestelde eisen voldoet. De N.R.C. met zijn merendeels academisch gevormde, deskundige redacteuren, die als journalist hun sporen hebben verdiend, onafhankelijk zijn van commerciële of politieke invloeden, streeft voortdurend naar het summum van betrouwbaarheid, zowel in haar nieuwsberichtgeving als in verdere voorlichting op allerlei gebied.

Als U geen NRC-lezer bent, gaat U dan eens na in hoeverre de NRC voldoet aan de hoge eisen, die aan een goed dagblad moeten worden gesteld. Graag laten we U daartoe de NRC enige weken op proef bezorgen, zònder dat U dat enige verplichting oplegt. Schrijft U even een kaartje of telefoneert U met de

NIEUWE ROTTERDAMSE COURANT

POSTBUS 824 ROTTERDAM TELEF. 111.000

zie
uwbelangen

kies „De Centrale" als uw verzekeringsbank

Sluit uw verzekeringen bij „De Centrale", de bank waar soliditeit en solidariteit onverbrekelijk samengaan. De enige verzekeringsmaatschappij die haar winsten statutair besteedt voor sociale en culturele doeleinden.

De Centrale sluit alle vormen van levens-, studie-, uitzet-, spaar-, pensioen-, begrafenis- en crematieverzekeringen.
De Centrale-agent zal u gaarne geheel vrijblijvend over álle verzekeringen inlichten en adviseren.

DE CENTRALE
ARBEIDERS-VERZEKERINGSBANK
Hoofdkantoor: Rijnstraat 28 - Den Haag